O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI INSON RESURLARI VA MAHALLA TARAQQIYOTINI BOSHQARISH INSTITUTI

Ro‘yxatga olindi:
№ BD-60410600-BMB2405
2024-yil “10” 12

“TASDIQLAYMAN”
SamDU rektori:
_____ R.I.Xalmuradov
2024-yil “__”_____

“LIDERLIK” FAN DASTURI

Bilim sohasi:	400000 – Biznes, boshqaruv va huquq
Ta’lim sohasi:	410000 – Biznes va boshqaruv
Ta’lim yo‘nalishi:	60410900 – Biznesni boshqarish

Fan/modul kodi	O‘quv yili	Semestr	ECTS – Kreditlar
LIDER1505	2026-2027	5	5
Fan/modul turi	**Ta’lim tili**		**Haftadagi dars soatlari**
Majburiy	O‘zbek		4

1.	Fan nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Umumiy (soat)
	Liderlik	66	84	150

Fanning maqsadi (FM)	
FM1	**I. FANNING MAZMUNI** **Fanni o‘qitishdan maqsad** – innovasion iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida unga mos yetuk salohiyatli kadrlarni yetkazib berishni inobatga olgan holda, talabalarda liderlik va tashkiliy kommknikasiyaga oid nazariya va qarashlarni muhokama qilish va ularning tanqidiy va mulohazali fikrlash qobiliyatini rivojlantirish hamda bu mavzular bo’yicha nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirishdan iborat. **Fanning vazifasi** – liderlik fenomenining mazmun va mohiyatini, salohiyatli lider va menejerlarni vujudga keltirishning ijtimoiy-iqtisodiy mazmunini ochib berish va usullarini o’rgatish; liderlik va tashkiliy kommunikasiyaning ilmiy tamoyillariri ko’rib chiqish va tahlil qilish, tashkilotda lider va menejerlar faoliyatini, o’zaro muloqot munosabatlari va xususiyatlarini ko’rsatish va o’rgatish; liderlar shaxsiy jihatlari va ularni rivojlantirishni ko’rib chiqish; liderlikda kommunikasiya munosabatlarini rasional o’rnatish masalalarini, ularni ijtimoiy-iqtisodiy va boshqa munosabatlarning faol ishtirokchisi sifatidagi o’ziga xos jihatlarini ko’rib o’rgatishdan iborat.

Fan mazmuni	
II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari) **II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:**	
Mashg‘ulotlar shakli: ma’ruza (M)	
M1	**Liderlik faniga kirish.** Fanning maqsad va vazifalari, predmeti va mazmuni. Fanning boshqa fanlar bilan o’zaro aloqadorligi. Liderlik tushunchasining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati. Liderlik tamoyillari va yo’nalishlari.
M2	**Liderlikni strategik boshqarishda axborot tizimi va kommunikasiya jarayonlari.** Axborot nazariyasi va strategik boshqaruv roli. Axborot tizimlarini joriy holati. Axborotga qo`yiladigan talablar. Strategik axborot modeli
M3	**Zamonaviy tashkilotlarda liderlik kommunikasiyasi.** Tashkilot tushunchasiga bo’lgan klassik va zamonaviy yondoshuvlar. Tashkilotlarda liderlik kommunikasyaisining o’rni va ahamiyati. Bugungi tashkilotlarda insonlar bilan munosabatlar yondoshuvi.
M4	**Liderlik strategiyasini amalga oshirishda inson omilining roli** Tashkiliy maqsadlar bilan personalni boshqarish. Aloqa tizimi. Xodimlarini boshqarish jarayonida ishtirok etish. Vakolatli inson resurslari rivojlantirish.
M5	**Ziddiyat va uni boshqarish: Tashkiliy hayotdagi ziddiyat va kelishmovchilik. Ziddiyatning tabiati va mazmuni.** Ziddiyat va kommunikasiya manbalari. Ziddiyat jarayon sifatida. Ziddiyatni boshqarish
M6	**Tashkilotning o’zgarishi va o’zgarishi bilan bog’liq kommunikasiya.** O’zgarish nima? O’zgarishning ijtimoiy-tarixiy konteksti. O’zgarish bilan bog’liq kommunikasiya jarayonining modeli. O’zgarish o’lchamlari.
M7	**Liderlikni amalga oshirish jarayonida o’zgarishlarga qarshilik ko’rsatishni boshqarish.** Qarshilik tizimlarining strategik o’zgarish: ularning tabiati, manbalari va ularni bartaraf etish imkoniyatlari. Individual va guruh shaklidagi qarshiliklarni aniqlash usullari.
M8	**Tashkiliy kommunikasiya texnologiyalarining mazmuni va ularning qo’llanilishi.** Kommunikasiya texnologiyalarini mazmuni. Kommunikasiya texnologiyalarining xususiyatlari.Kommunikasiya texnologiyalaridan foydalanish.
M9	**Global va ko’p madaniyatli kontekstlarda kommunikasiya** Globallashuvga qarshi turish va uni belgilash. Global va mahalliy darajada kommunikasiya. Konvergensiya kuchlari. Madaniyatlararo kommunikasiya va tashkilotlarda xilma-xillik.
M10	**Tashkilotlarda axloq va qadriyatlar** Axloq qoidalariga rioya qilish. Tashkilot uchun axloqiy mulohazalarning zarurati.Axloq tashkilotlar o’rtasidagi kommunikasiyada zamonaviy masala sifatida talqin etilishi.
III. Amaliy mashg‘ulotlar bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar: **Amaliy mashg‘ulotlar (A) uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi.**	
A1	Liderlik faniga kirish.
A2	Liderlikni strategik boshqarishda axborot tizimi va kommunikasiya jarayonlari.
A3	Zamonaviy tashkilotlarda liderlik kommunikasiyasi.
A4	Liderlik strategiyasini amalga oshirishda inson omilining roli
A5	Ziddiyat va uni boshqarish: Tashkiliy hayotdagi ziddiyat va kelishmovchilik. Ziddiyatning tabiati va mazmuni.
A6	Tashkilotning o’zgarishi va o’zgarishi bilan bog’liq kommunikasiya
A7	Liderlikni amalga oshirish jarayonida o’zgarishlarga qarshilik

	ko'rsatishni boshqarish.
A8	Tashkiliy kommunikasiya texnologiyalarining mazmuni va ularning qo'llanilishi.
A9	Global va ko'p madaniyatli kontekstlarda kommunikasiya.
A10	Tashkilotlarda axloq va qadriyatlar.

IV. **Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar**

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular

"Liderlik" fani bo'yicha mustaqil ta'lim va ishlarning kalendar tematik rejasi

№	Mustaqil ta'lim mavzulari
1.	Liderlik tushunchasining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati
2.	Liderlik asosiy tamoyillarining tarixiy ko'rinishlari.
3.	Zamonaviy liderning axloqi va liderlik jasorati.
4.	Liderlikni strategik boshqarishda kommunikasiya jarayonlari.
5.	Liderlikni strategik o'zgartirish sharoitida qarorlar qabul qilish.
6.	Liderlik strategiyasini amalga oshirishda inson omilining roli.
7.	Liderlik strategiyasini amalga oshirish jarayonida o'zgarishlarga qarshilik ko'rsatishni boshqarish.
8.	Liderlik va xokimiyat.
9.	Liderlikni amalga oshirishda shaxsiy resurs va asosiy kompetensiyalar.
10.	Liderlikda jamoa bilan ishlash mexanizmi.
11.	Liderlarning jamoadagi rollar.
12.	Zamonaviy tashkilotlarda kommunikasiyaning ahamiyati.
13.	Xodimlar o'rtasidagi kommunikasiyaning strategik va madaniy jihatlari.
14.	Ichki kommunikasiyani mustahkamlashda tashkilot missiyasini ahamiyati.
15.	Samarali nutq madaniyatini shakllantirish.
16.	Tashkiliy kommunikasiya va uning turlari.
17.	Liderlikda samarali kommunikasiyani yo'lga qo'yishda muammolar.
18.	Jamoada nizolarni konstruktiv yo'l bilan hal etish.
19.	Tashkiliy kommuikatsiya modellari.
20.	Samarali kommunikasiya kanallarini tanlash.
21.	Verbal va noverbal kommunikasiyaning liderlikdagi ahamiyati.
22.	Liderlarning uchrashuvlarni tashkil etish va muzokaralar olib borish qobiliyatini shakllantirish.
23.	Liderlik asosiy tamoyillarining tarixiy ko'rinishlari.
24.	Zamonaviy liderning axloqi va liderlik jasorati.
25.	Liderlikni strategik boshqarishda kommunikasiya jarayonlari.
26.	Liderlikni strategik o'zgartirish sharoitida qarorlar qabul qilish.

"Liderlik" fani bo'yicha mustaqil ta'lim mavzulari uning mazmunini yoritish maqsadida tanlangan va talabada shu haqida bilim ko'nikmasini shakllantirish nazarda tutilgan. Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan loyiha ishi, esse, tezis yoki ilmiy maqola yozish, referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi. Mazkur vazifalarni yaxshiroq tasavvur qilish va amalga oshirishda ushbu fan ham ma'lum hissa qo'shadi, deb o'ylaymiz. Shundan kelib chiqqan holda fan vazifasi aniqlangan: oliy ta'lim standartlari va o'quv dasturlari talablariga muvofiq talabalar, o'quvchilarda tadbirkorlikning mohiyati, ahamiyati va roli, belgilari va tamoyillari, ijtimoiy, huquqiy, tashkiliy, moddiy, moliyaviy, insoniy, boshqarish, marketing, tahliliy asoslari to'g'risida bilimlar tizimini shakllantirish; O'zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash siyosati, amaliyoti, muammolari va istiqbollari to'g'risida tasavvur hosil qilish; tadbirkorlik faoliyatini tashkil etish va amalga oshirish ko'nikmalarini shakllantirishdir. Shu mazmunda MT da nazarda tutilgan mavzular haqida talabalar ish olib borishadi. Barcha keltirilgan mavzularni har biri to'g'risida talabalar qay tarzda o'zlashtirish, bilim ko'nikmasiga ega bo'lish mexanizmi fanning sillabusida ochib beriladi.

3.	**V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: – Liderlik nazariyalari va zamonaviy tamoyillari, shakllari va yo'nalishlari; tashkilotlarda menejer va liderlar faoliyati xususiyatlari, liderlikning ilmiy tamoyillari, hokimiyat va liderning ta'sir,; liderlikning o'ziga xos xususiyatlarini belgilovchi omillar, tashkiliy kommunikasiya va uning turlari haqida tasavvurga ega bo'lishi; – liderlar shaxsiyatiga oid tashkiliy hulq shartlari va tartibini; liderlikni rivojlantirish manbalarini, liderlik va tashkiliy kommunikasiyaning ilmiy tamoyillariri ko'rib chiqish va tahlil qilish, tashkilotda lider va menejerlar faoliyatini, o'zaro muloqot munosabatlari va xususiyatlarini bilishi va ulardan foydalana olishi; – guruhlararo hamkorlik va samaradorlikni oshirish uchun strategiyalarni amalga oshirayotganda virtual jamoalarni yaratish va ularni masofadan boshqarish ko'nikmasiga ega bo'lish, turli xil biznes kontekstlarida ko'zlangan natijalarni beradigan samarali xabarlarni yozish uchun kuchli yozish mahoratidan foydalanish, tashkilotga bo'lgan ishonchni shakllantirish va samarali ish muhitini yaratishda nizolarni konstruktiv turiga aylantirish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. – yetuk liderlarni tayyorlash tizimini tashkillashtirish, tashkilotlarda xodimlar va liderlar, hamda rahbar va menejerlar o'rtasidagi munosabat shakllarini yangi sifat darajasiga chiqarish, bunda qo'llaniladigan yangi ijtimoiy texnologiyalar ishlab chiqish malakalariga ega bo'lishi kerak.
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:**

	• ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • aqliy hujum metodi; • insert texnikasi; • muammoli masala va vaziyatlar metodi; • klaster; • konseptual jadval; • venn diagrammasi; • baliq skeleti chizmasi; • nilufar guli chizmasi.
5.	**VII. Kreditni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy nazorat shakllari, hamda mustaqil ta'limda berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish

6. ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. A.B. Xayitov. "Inson resurslarini boshqarish": Darslik. – T.: Fan, 2019 y. - 409 bet.
2. Azlarova M.M. Inson resurslarini boshqarish: o„quv qo„llanma. – O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. – T.: IQTISODIYOT, 2019. -207 bet.
3. Abduraxmonova G.Q. "Inson resurslarini boshqarish". Darslik – T.: Fan, 2021 y. -692 bet.
4. Abduraxmonov Q.X.,va boshqalar "Personalni boshqarish" Darslik – T.: TDIU, 2018 y. -680 bet.

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – T.: "O'zbekiston" NMIU, 2023. – 76 b. 9 bob.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning 2022 yil 28 yanvardagi "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" gi PF-60-sonli Farmoni.
3. O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi. – T.:"Adolat", 2023. – 488 b.
4. O'zbekiston Respublikasining "Aholi bandligi to'g'risida"gi Qonuni // O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2020-y.
5. Abduraxmonov Q.X. va boshqalar "Xodimlarni boshqarish" – Toshkent. 2005
6. Abdurahmonov Q. va boshqalar. Personalni boshqarish. O`quv qo`llanma. -T.: "Sharq". 1998.
7. Базаров Т.Ю. Управление персоналом. Практикум. Учебное пособие. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2010. – 329 стр.

AXBOROT MANBALARI:

1. https://president.uz/uz – O'zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti
2. https://senat.uz/ – O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senatining rasmiy veb-sayti
3. https://www.imv.uz/ – O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligining rasmiy veb-sayti
4. https://mehnat.uz/ – O'zbekiston Respublikasi Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligining rasmiy veb-sayti
5. www.stat.uz – O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligining rasmiy-veb-sayti.
6. https://soliq.uz/ – O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Soliq qo'mitasining rasmiy veb-sayti

7.	Fan dasturi Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Kengashining 2024-yil "24" 08 dagidagi 1 -son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	**Fan/modul uchun mas'ullar:** **B.S.Boltayev** – Sharof Rashidov nomidagi SamDU "Inson resurslarini boshqarish" kafedrasi o'qituvchisi, i.f.f.d.
9.	**Taqrizchilar:** B.Boboqulov – SamDU "Tarmoqlar iqtisodiyoti" kafedrasi dotsenti, i.f.n. Sultonov Sh. – SamISI "Tarmoqlar iqtisodiyoti" kafedrasi mudiri, i.f.n., dotsent.

Universitetning 2024-yil 16- avgustdagi 301-ij buyrug'i asosida Fan dasturlari va mustaqil ta'lim topshiriqlarini ishlab chiqishga ma'sul ishchi guruhi:

Rais – Arabov N.U.

Kafedra mudiri: **N.U.Arabov**

Institut direktori: **Sh.D.Djurakulov**

Sh. Rashidov nomidagi SamDU O'quv ishlari bo'yicha 1-prorektor: **A. S. Soleyev**

SamDU "Inson resurslarini boshqarish" kafedrasi dotsenti B.S.Boltayevning "Liderlik" dan tayyorlangan fan dasturiga

TAQRIZ

Bizga ma'lumki, iqtisodiyotdagi tarkibiy o'zgarishlar va iqtisodiy islohotlarni yanada chuqurlashtirish, uning ko'lamini kengaytirish bilan bog'liq masalalarning nazariy va amaliy tomonlarini o'rganishda "Liderlik" fani muhim ahamiyat kasb etadi.

Liderlik taraqqiyoti konsepsiyasi inson taraqqiyotini investisiyalashni ikki tomonlama jarayon sifatida ko'rib chiqadi. Bir tomondan, bu liderlik imkoniyatlarini bilim olish, kasbiy ko'nikmalarni takomillashtirish orqali kengaytirish. Boshqa tomondan bu ishlab chiqarish maqsadlari, madaniy, siyosiy faoliyati uchun kishilarning o'zlashtirgan bilimlaridan o'rnida foydalanishdir. Ushbu nuqtai nazardan liderlik, bo'lg'usi iqtisodchilar, tadqiqotchilar, jamoatchilik va biznes-ma'murlar guruhlari o'rtasida uni qo'llash usuli va uslublarini o'rganish va targ'ib etish masalasi dolzarbdir.

Ana shu vazifadan kelib chiqqan holda, 2024-2025-yillarda izchil yuqori o'sish sur'atlarini, makroiqtisodiy barqarorlikni saqlash va iqtisodiyotimiz raqobatdoshligini oshirish eng muhim ustuvor yo'nalishimizga aylanishi lozim.

Shunday ekan, jamiyatning barcha iqtisodiy va ijtimoiy muammolariga mehnat tushunchasi nuqtai nazaridan yondashib, bu muammolarni hal etishga "Inson resurslarini boshqarish" fani orqali erishish mumkin.

Shularni inobatga olib, "Liderlik" fani dasturi tayyorlangan talabalarga yuqori darajada bilim olishiga ko'makchi bo'ladi deb hisoblayman.

Taqrizchi:
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
"Tarmoqlar iqtisodiyoti" kafedrasi mudiri,
i.f.n., dotsent

Sh.Sultonov

KADRLAR BO'LIMI

IMZONI TASDIQLAYMAN
SamISI
KADRLAR BO'LIMI BOSHLIG'I

SamDU "Inson resurslarini boshqarish" kafedrasi dotsenti B.S.Boltayevning "Liderlik" dan tayyorlangan fan dasturiga

TAQRIZ

Mamlakatimizda islohatlarning yangi bosqichidan "O'zbekiston – 2030" doirasida amalga oshirilgan islohatlar zamonaviy bilimlarni egallahgan,mas'uliyatini o'z zimmasiga olib, tezkor to 'g 'ri qarorlar qabul qiladigan kadirlarga extiyoj oshib ketdi. Ayniqsa kadirlarda liderlik ko'nikmalarini shakllantirish dolzarb ahamiyat kasb etmokda.

Ushbu maqsad vavazifalardan kelib chiqadigan bo'lsa boshqaruvda xorijiy tajribalardan keng foydalanish, ijtimoiy-iqtisodiy xamda ma'naviy-madaniy taraqqiyotda o'z o'rnini topgan mamlakatlar boshqaruv tizimini chuqur o'rganish asosida milliy menejmentdagi mummo va masalalarini tahlil etish, uni takomillashtirish va rivojlantirish amaliy ahamyatga ega.

Bu borada mutaxassislarga ilg'or xorijiy tajribalarni o'rgatish rivojlanishning ustuvor yo'nalishlarini belgilashda "Liderlik" fani muhim o'rin tutadi

Shularni inobatga olib, "Liderlik" fani yuzasidan tayyorlangan fan dasturi talabalarga yuqori darajada bilim olishiga ko'makchi bo'ladi deb hisoblayman.

Samarqand davlat universiteti
"Tarmoqlar iqtisodiyoti" kafedrasi
dotsenti i.f.n.

RESURSLARINI BOSHQARISH FAKULTETI

B.M.Boboqulov